



SOSIAALIPEDAGOGISIA KÄSITTEITÄ MAAHANMUUTTAJUUDEN JA MONIKULTTUURISUUDEN TARKASTELUUN

Sosiaalipedagogiikan
kouluttajatapaaminen 2016
11.11.2016
Elina Nivala
YTT, yliopistonlehtori
Itä-Suomen yliopisto

SOSIAALIPEDAGOGISIA KÄSITTEITÄ

Integraatio

Emansipaatio

Osallisuus

Toimijuus

INTEGRAATIO

yhteiskuntaan kiinnittyminen, paikan löytäminen yhteiskunnassa suhteessa sen eri toimintajärjestelmiin

sosiaalipedagoginen integraation tukeminen

- ei ole kyse yksilön sopeuttamisesta vaan yksilön ja yhteiskunnan suhteen rakentamisesta vuorovaikutuksellisessa prosessissa
 - yksilön tarpeet, toiveet ja potentiaalit ⇔ yhteiskunnan vaatimukset ja mahdollisuudet
 - parhaan mahdollisen sosialisointin tukeminen: tiettyjen ajattelu- ja toimintatapojen omaksuminen, jotta voi tulla toimintakykyiseksi ympäristössään, kriittisen toiminnan valmiuksien omaksuminen
- tavoitteena yhteiskunnan uudistaminen kasvattamalla toimintakykyisiä yhteiskunnan jäseniä, "tulevaisuuden mahdollisuuksien avaaminen" (Mollenhauer 2001)

maahanmuuttajan integraation tukeminen

- tärkeää jokaisen yksilöllisten lähtökohtien ja taustojen sekä tarpeiden ja toiveiden huomioiminen
 - huomioitava myös ihmisen yhteiskunnallisen aseman muuttumisen aiheuttamat kokemukset (ns. integraatiohistoria)
 - uuteen yhteiskuntaan integroitumisen mielekkyys?

INTEGRAATIO

maahanmuuttajan integraation tukeminen

- lähtökohtana sosiaalisen ja kulttuurisen integraation tukeminen
 - ei sopeutumista oman kulttuurisen identiteetin kustannuksella (maassa maan tavalla -ajattelu vahingollista) vaan tarpeellisten tapojen ja normien omaksuminen pohjana toimintakyvyn kehittymiselle
- ajatus kulttuurista sosiaalisena ja yhteiselämästä kulttuurisena
 - kulttuuri on yhteiselämää määrittävä perusrakenne, joka on läsnä joka hetki ajattelussa, vuorovaikutuksessa ja toiminnassa
=> kulttuurinen sensitiivisyys tarpeen
 - kulttuuri ei ole vain valmiiksi annettua, tapoja, joiden mukaan on eletävä, vaan se syntyy, säilyy ja muuttuu vuorovaikutuksessa jokapäiväisessä elämässä => kulttuuri määrittää yhteiselämää mutta yhdessä ihmiset samalla luovat kulttuuria
=> ei jäädä kulttuurin vangeiksi vaan ryhdytään kulttuurin luoiksi => kulttuurien kohtaaminen kulttuurisen muutoksen välineenä
- poliittinen integraatio: mahdollisuudet osallistua ja vaikuttaa?
- taloudellinen integraatio: halu tehdä työtä, entä mahdollisuudet?
 - työn kautta myös sosiaalinen ja kulttuurinen?

EMANSIPAATIO

vapautuminen, erityisesti toimintaa rajoittavien tekijöiden tiedostamisen ja kyseenalaistamisen kautta tapahtuva vapautumisprosessi

- sisäinen emansipaatio: vakiintuneet ajattelutavat ym. estävät näkemästä asioita toisin => yhteisessä tiedostamisen prosessissa omien näkökulmien kyseenalaistaminen
- ulkoinen emansipaatio: toimintaympäristön olosuhteet, käytännöt, yhteiskunnan rakenteet jne. estävät toimintaa => yhteisessä tiedostamisen prosessissa asioiden nykytilan tiedostaminen ja muutokseen ryhtyminen

sosiaalipedagogiikan kriittisen painotuksen mukaan tehtävänä on tukea samanaikaisesti integraatiota ja emansipaatiota

=> kriittinen yhteiskunnallinen toimintakyky

- muutoksen mahdollisuuksien näkeminen (toivon merkitys, Freire 2005)
- yhteistoiminta muutosten aikaansaamiseksi

maahanmuuttajan emansipaatio (ja maahanmuuttajien parissa työskentelevän emansipaatio)

- mistä? => esim. uhrin ja autettavan (auttajan) asemasta, pelosta, ennakkoluuloista
- mihin? => esim. kohtaamiseen, yhteiseen toimintaan, parempaan elämään
- yhteinen tiedostamisen ja muutoksen prosessi

OSALLISUUS

osallisuuden sosiaalipedagoginen määritelmä (Nivala & Rynnänen 2013): osallisuus toteutuu yksilön ja yhteisön/yhteiskunnan välisessä suhteessa

- olla osa jotakin yhteisöä (kuuluminen)
 - toimia osana jotakin yhteisöä (osallistuminen ja vaikuttaminen)
 - kokea olevansa osa jotakin yhteisöä (tunne johonkin kuulumisesta)
- ⇒ osallisuudessa kuuluminen (belonging) ja osallistuminen (participation) yhdistyvät

kuuluminen (esim. May 2013)

- tunne kuulumisesta
 - sosiaalinen
 - kulttuurinen
 - materiaallinen
- myös kuulumisen politiikka (politics of belonging, esim. Yuval Davis 2011)

OSALLISUUS

osallistuminen

- osallistumisen monet tavat => mielekkyys ja merkityksellisyys osallistujalle
- osallistumisen tasot: vastaanottajana, mukanaolijana, toimijana
- osallistumisvalmiudet ja -mahdollisuudet

maahanmuuttajan osallisuuden tukeminen

- kuuluminen mihin
 - mihin yhteisöön kuuluminen merkityksellistä kuulumisen tunteen kehittymiseksi?
 - mistä kuulumisen tunne rakentuu
 - mihin yhteisöön on oikeus kuulua ja tuntea kuuluvansa?
- millaista osallistumista
 - millainen osallistuminen on sallittua?
 - millainen osallistuminen on mahdollista?
 - millainen osallistuminen on mielekästä?

TOIMIJUUS

mahdollisuus ja kyky tehdä omaa elämäänsä koskevia valintoja ja päätöksiä tietyssä ympäristössä ja toimia päätöksensä mukaisesti

- ei ole jotain vain yksilöstä riippuvaa vaan toteutuu yksilön ja ympäristön suhteessa

voi erottaa kaksi tasoa

- persoonallinen toimijuus: halu, kyky ja mahdollisuus ottaa vastuuta omasta elämästään, tehdä valintoja ja kantaa niiden seuraukset
- yhteiskunnallinen toimijuus: halu, kyky ja mahdollisuus vastuulliseen, tiedostavaan ja kriittiseen osallistumiseen yhteiskunnassa

maahanmuuttajan toimijuuden tukeminen

- millainen toimijuus on mahdollista tietyssä ympäristössä? esim. vastaanottokeskus erityisenä toimintaympäristönä
- millaiseen toimijuuteen omat voimavarat riittävät? esim. traumaattisten kokemusten henkinen kuormittavuus
- toimijuutta ei voi vain edellyttää vaan sen kehittymistä uudessa ympäristössä tulee mahdollistaa ja tukea

MAINITUT LÄHTEET

- Freire, Paulo 2005. Sorrettujen pedagogiikka. Tampere: Vastapaino. (Alkuteos 1970.)
- May, Vanessa 2013. Connecting self to society: belonging in a changing world. Basingstoke: Palgrave Macmillan.
- Mollenhauer, Klaus 2001. Einführung in die Sozialpädagogik: Probleme und Begriffe der Jugendhilfe. Weinheim: Beltz. (Alkuteos 1964.)
- Nivala, Elina & Rynänen, Sanna 2013. Kohti sosiaalipedagogista osallisuuden ideaalia. Sosiaalipedagoginen aikakauskirja 14, 9–41.
- Yuval-Davis, Nira 2011. The Politics of Belonging. Intersectional Contestations. Los Angeles, London, New Delhi, Singapore, Washington DC: Sage.